

gelijk effect van zijn optreden is nauwelijks evalueerbaar omdat concrete wendingen die aan een zaak worden gegeven niet duidelijk aan zijn interventies kunnen gerelateerd worden.

Het laatste deel van de studie maakt deze problemen goed duidelijk en illustreert dit uitvoerig met passages uit de diepte-interviews. Hierbij wordt tevens voortdurend aangetoond hoe de gekozen methodologie werd toegepast, op welke punten in het bijzonder werd doorgevraagd en hoe hierdoor onderliggende verschillen in opvatting tussen vroeghulpverleners of interne tegenstellingen in hun denken over vroeghulpverlening zichtbaar werden.

De studie kan als uitstekend geslaagd worden beschouwd op het vlak van de probleemformulering en de probleemanalyse. De eenheid tussen theoretische uitgangspunten en de uitwerking van het onderzoek in het derde onderdeel is opmerkelijk ook al omdat in veel onderzoek men daaraan zo weinig aandacht besteedt. Enigszins ontgoochelend is de afsluiting van het onderzoek. Het verslag eindigt abrupt in de uittekening van het problematisch karakter van de vroeghulp.

Het confronteren van deze vaststellingen met mogelijks (recente) beleidsmatige ontwikkelingen en discussies m.b.t. vroeghulp lijkt ons een legitieme verwachting die echter niet wordt ingelost. Dit neemt niet weg dat zowel de aan vroeghulp inhoudelijk geïnteresseerde als de onderzoeksmatig georiënteerde lezer uit het doorwerken van het rapport ruim zijn voordeel zal halen.

Tony Peters

J.P.M. Borsboom, Schade vergoeding voor voorlopige hechtenis, Post-scriptum reeks, Kluwer-Tjeenk Willink, 1983, 157 p.

In deze Post-scriptum reeks worden scripties gepubliceerd die bekroond zijn of een eervolle melding hebben gekregen. Na de lectuur van het werk van Borsboom kan men zich zeker bij deze beslissing aansluiten.

De auteur beschrijft in de eerste hoofdstukken de historiek van verschillende voorstellen en ontwerpen die uitgemond zijn op de bepalingen van de art. 89 e.v. N.Sv. Hierdoor kan het gerecht in feitelijke aanleg, waarvoor de zaak werd vervolgd, een geldelijke tegemoetkoming toekennen wanneer de zaak eindigt zonder oplegging van straf of maatregel, indien er voor zover daartoe, naar het oordeel van de rechters, gronden van billijkheid aanwezig zijn. Het verzoek wordt in raadkamer behandeld en de raadkamer is bij deze gelegenheid zoveel mogelijk samengesteld uit leden die op de terechtzitting over de zaak hebben gezeten.

Na het stelsel van deze bepalingen die vanaf 1 januari 1926 in werking traden te hebben geanalyseerd, gaat Borsboom over tot een onderzoek van de rechtspraak. Hieruit blijkt dat de vraag naar de schuld in de uitspraken werd betrokken, dat de onrechtmatigheid van het eigen gedrag iedere grond aan een aanspraak op schadevergoeding ontnemt en dat het vroeger levensgedrag van verzoeker in aanmerking wordt genomen.

Vervolgens onderzoekt de schrijver de wijzigingen die de teksten in 1975 hebben ondergaan. Vooral in drie opzichten kwam er verandering:

- a. ook voor de periode van inverzekeringstelling wordt de mogelijkheid om een vergoeding te krijgen geopend,
- b. het woord tegemoetkoming wordt in artikel 89 vervangen door vergoeding en
- c. voortaan komt ook de immateriële schade voor vergoeding in aanmerking.

Borgsboom behandelt ook de hete hangijzers bij de parlementaire bespreking van het ontwerp van 1975, met name het feit dat slechts een billijkheidsgrond en geen rechtsgrond aan de regeling ten grondslag ligt en de angst voor predispositie m.b.t. de uitspraak omdat rechters die over de zaak hebben gezeten kennis nemen van het verzoek.

Na vastgesteld te hebben dat artikel 89 niet in botsing komt met artikel 5, lid 5 Europese Conventie Rechten van de Mens, (zie hierover ook M. Faure, Een toetsing van de Nederlandse en de Belgische wetgeving inzake schadevergoeding na voorlopige hechtenis aan het E.V.R.M., *R.W.*, 1983-1984, 833-846), onderzoekt schrijver een kleine honderd vooral niet-gepubliceerde uitspraken. Zijn aandacht gaat hierbij in de eerste plaats naar de verschillen met de vroegere rechtspraak. Vastgesteld wordt dat de veronderstelde aanwezigheid van schuld bij de ex-verdachte niet langer doorslaggevend is, in de zin dat daarop een afwijzing werd gebaseerd. Daarentegen zijn na 1975 beschikkingen waarbij op grond van verwijtbaar of laakbaar gedrag aan de kant van de ex-verdachte een toekenning werd geweigerd, wederom rijkelijk vertegenwoordigd. Wanneer de vraag ter sprake komt of er gronden van billijkheid waren die tot een vergoeding aanleiding gaven, werd bij bijzonder veel gevallen gelet op het vroeger levensgedrag en de houding van de verdachte voor en tijdens de detentie. Vervolgens onderzoekt Borsboom in detail de materiële en de immateriële schade. M.b.t. de materiële schade, maakt de rechtspraak impliciet ook gebruik van het leerstuk van het gedrag van verzoeker, waardoor de voorlopige hechtenis langer duurde, om vergoeding voor die periode niet toe te kennen. Factoren die een rol spelen bij het bepalen van de immateriële schade zijn (a) de levensomstandigheden van verzoeker, waarbij o.m. een invloed hebben het strafrechtelijk verleden en de houding c.q. mate van medewerking tijdens de detentie, (b) psychische omstandigheden (c) de sociale positie van verzoeker.

Borsboom eindigt zijn werk met beschouwingen over mogelijkheid en wenselijkheid van wijzigingen. Hij pleit voor de invoering van een recht op schadevergoeding. Doch wel is het volgens hem nodig dat om dan de mogelijkheid te openen vergoeding te weigeren in gevallen waarin verzoeker de toepassing van vrijheidsbenemende maatregelen zozeer aan zichzelf heeft te wijten, dat in redelijkheid niet geveerd kan worden om hem een vergoeding toe te kennen. Zo zou het zogenaamd laakbaar gedrag van de verzoeker de plaats die het momenteel inneemt in de rechtspraak behouden.

Voor wie een vergelijking wil maken met de Belgische wetgeving en praktijk kan worden verwezen naar de studies van J. D'Haenens (*R.W.*, 1973-1974, 225-268) en van G. Delvoie (*R.W.*, 1975-1976, 2401-2414) over de bepalingen van de artikelen 27 en 28 van de wet op de voorlopige hechtenis en van J. Engels (*Panopticon*, 1983, 420-442) en de reactie hierop van B. Beheydt over de ministeriële beslissingen inzake schadevergoeding m.b.t. onrechtmatige vrijheidsbeneming (*Panopticon*, 1984, 56, met antwoord van J. Engels).

A. De Nauw